

- 01 Слово видавця
- 04 Налаштування

ЛЮДИНА

- 08 ТЕМА НОМЕРА
Ярослав Грицак
«Україна зараз повертає Європі відчуття сенсу»

Наша країна є геополітично дуже важливою територією, за яку сторіччями борються великі гравці. Щоб ця війна була останньою, нам потрібно вийти зі старої системи і перейти у нову, яка забезпечить Україні реальний захист.

- 14 ТЕМА НОМЕРА
Юрій Чорноморець
Про те, які рішення сьогодні потрібні Україні, аби перемогти не тільки у війні, а й у мирі

- 18 Олександр Ябчанка
Що потрібно робити, аби реформи в країні відбувалися

ЗУСТРІЧ

- 24 ПОГОВОРИМО ПРО...
Як нам вийти з пастки імперськості?

Експерти «Лабораторії українськості» намагалися розібратись у тому, що ж таке імперськість, як її позбутися та чи потрібно це робити взагалі.

УЧАСНИКИ ДИСКУСІЇ:
Сергій Дацюк
Юрій Чорноморець
Віталій Хромець
отець Георгій Коваленко
Володимир Нікітін
Віктор Мацишин

ФОКУС

- 30 Олег Хомяк
Як прийняти власну ідентичність?
- 36 Анатолій Амелін
Українці можуть змінити долю всієї цивілізації
- 41 Інесса Кравченко
Красу легко не помітити...
- 42 Володимир Нікітін
Про мову архітектури і не тільки

МЕЖА

- 46 Андрій Зелінський
Створити власну казку може кожен
- 50 Олександр «Терен» Будько
Як йому вдається жити на повну навіть після складного поранення...
- 52 Іван Форманюк
Знайти точку опори у часи змін

ПОКЛИК

- 60 Віталій Хромець
На чому повинна базуватися освіта у новій Україні?
- 64 Володимир Співаковський
Освіта 5.0. Яким має бути сучасне навчання?

КРАСА

- 70 Анна Гадецька, Наталя Хмілевська
Як відкривається українська музика
- 74 Арман Аллахвердян
Про творчість, яка народжується в серці

50

ТИША

- 78 Вадим Гавриленко
Про бодинаміку та її вплив на стан людини
- 80 Андрій Венглюк
Метод Фельденкрайза. Як налагодити зв'язок між нервовою системою і тілом

83 Глосарій

84 Практика

«Нова грамати́ка життя. Як бути переможцем у кожній миті?»

88 Епілог

80

ІСТОРИК: «УКРАЇНА ЗАРАЗ ПОВЕРТАЄ ЄВРОПІ ВІДЧУТТЯ СЕНСУ»

*Світ чекає появи території,
де може народитися
політична метафізика*

Ярослав
Грицак

Історик, доктор
історичних наук,
публіцист, професор
Українського
католицького
університету

«Перемогти у війні – замало, дуже важливо перемогти у мирі». Саме так вважає Ярослав Грицак – людина, яка багато років вивчає історію України і знає, що наша країна є геополітично дуже важливою територією, за яку сторіччями борються великі гравці. Щоб ця війна була останньою, нам потрібно вийти зі старої системи і перейти у нову, яка забезпечить Україні реальний захист.

СПІЛКУВАЛАСЯ ІНЕССА КРАВЧЕНКО

Мені давно хотілося поставити вам одне важливе, на мій погляд, запитання. З огляду на наше минуле, ми щоразу потрапляємо у дуже схожі історії. Ми перебуваємо у постійній боротьбі. Здається, що саме така наша доля. Як ви вважаєте, чи є якісь ірраціональні причини, що періодично викликають хвилі нашої боротьби?

Рішення про початок війни переважно приймаються з ірраціональних причин. Не із тверезих прорахунків та оцінювання сил супротивника, а з певних емоційних мотивів, із розрахунку на блицкриг. І завжди зі впевненістю у тому, що війна буде легкою і короткою, а повернення додому – переможним.

Так було у Першій світовій війні, і у Другій – також. Гітлер дуже швидко провів блицкриг на заході та розраховував зробити те ж саме і на сході. На це також розраховував і путін. Він вважав, що захопить Україну за декілька днів, максимум – за декілька тижнів.

Ми часто значною мірою недооцінюємо, наскільки людина є ірраціональною істотою. Живемо у вік науки, у раціональні часи, і вважаємо, що все навкруги нас раціональне. Однак це не так.

Тобто сьогодні ми маємо приділяти набагато більше уваги ірраціональності людини?

Є такий фактор, який жоден історик не може ігнорувати. Цей фактор – воля. Кожен історик розуміє важли-

вість політичної волі, але ніхто не може розрахувати наперед, чи вона є, чи її немає. Усе залежить від людського фактора.

Я серйозно займаюся вивченням постаті Івана Франка. Вважаю, що його особа дуже недооцінена, особливо як мислителя. Ми всі знаємо його як поета і письменника, але він був дуже хорошим мислителем. Якщо проаналізувати його пізні твори, то коли він доходить до ідеї самостійної України, він повністю аргументує це на основі політичної волі. Він стверджував, що з погляду раціональних мотивів України не повинно було бути. Вона можлива лише за наявності нашого бажання і політичної волі. Франко порівнює цю ситуацію з ідеєю Ізраїлю як незалежної держави, яка за всіма раціональними мотивами не мала шансу з'явитися.

Якщо ми хочемо стати успішною та багатою країною, то не можемо просто покладатися на історію. У нас повинна бути політична воля, що буде здатна різко міняти правила гри. Це доводить досвід і Ізраїлю, і Сполучених Штатів Америки. А вже на початку XIX ст. США також були дуже молодою і слабкою державою.

Сьогодні, на мій погляд, цей фактор у нас присутній. І створили його наші Майдани та ця війна. Можливо, це прозвучить жорстко, але війна – це не тільки величезне горе, а й величезні можливості. У нас зараз є нагода створити неможливе. І ми не маємо права її втратити. Інакше – ми можемо виграти війну, але програти мир.

У вас є теза про те, що росія – неправильна імперія, а Україна – неправильна колонія, та й уся ця війна – неправильна. Що ви маєте на увазі?

Я вважаю, що Україна повинна виконати обіцянку, яку сама собі дала у 1991 році. І ця обіцянка записана у нашій мрії (чи утопії). Вона звучить так: «Україна – це незалежна, вільна і багата країна». Незалежність ми вибороли у 1991-му. З волею було складно, та ми змогли уникнути двох загроз авторитаризму завдяки двом Майданам. Однак ми ніяк не можемо дати собі третьої частини власної місії – багатства.

Перекоаний, що Україна має всі підстави стати державою, яка має вплив на весь світ і творить його історію. У мене є відчуття, що наша країна вже дозріла до цього, причому ще до війни. І, можливо, це і є однією із причин нападу росії на нашу землю. путін зрозумів, що він втратить Україну назавжди, якщо не розпочне війну.

ОЛЕГ ХОМЯК:

«Найголовніше,
що ми повинні
розвивати
у людині, –
це гідність»

Вторинність, про яку сьогодні багато говорять, закарбована у нашій історії. Цей стан нав'язувався нам століттями, і просто говорячи про необхідність його позбутися, ми нічого не змінимо. Але є хороша новина: ми спроможні змінити ситуацію, здатні відновитися. І для цього нам насамперед потрібно визначитися зі своєю справжньою ідентичністю, прийняти її. Політичний психолог Олег Хомяк розповів, як це зробити у власному житті, в освіті та бізнесі.

СПІЛКУВАЛАСЯ ІНЕССА КРАВЧЕНКО

Олег Хомяк
Політичний психолог,
консультант із
лідерства

Сьогодні багато що змінюється, але я б не сказав, що відбувається народження. Найімовірніше, помирає старе. Сьогодні ми проходимо стадію смерті, і тільки після неї може народитися щось нове. Тобто зараз ми живемо на стадії деструкції, під час якої підіймається багато хаосу зі старого, яке поступово втрачатиме свою силу.

Якою метафорою ти міг би описати теперішній стан людини в Україні?

Паніка і хаос. Дуже багато неврівноважених емоцій. Звісно, це пояснюється війною. Величезний стрес у всіх. Але майже ніхто його не відчуває, тобто він пригнічений. Я говорю про людей, які знаходяться у більш спокійних місцях, не на передовій.

Деякі люди кажуть, що зовсім не можуть читати великі книги, а деякі навіть фільми не дивляться. Це свідчить про те, що люди не можуть розслабитися, адже коли ми розслабляємося, то на поверхню виходить те, що у нас всередині, на дні. Ми витісняємо свої відчуття, щоб адаптуватися до ситуації. Однак цей стрес проявиться на емоційному рівні – або зараз, або після війни більш потужними сплесками.

Наявний стан неможливо назвати здоровим, але він адекватний ситуаціям, у яких ми знаходимося.

Ти сказав про дно, якому люди не дозволяють проявитися. Чи правильно я розумію, що саме туди нам і потрібно зараз дивитися дуже прискіпливо?

Усі системи проходять три основні фази: ініціацію, розвиток і руйнування (смерть). Сьогодні ми перебуваємо на останній фазі – руйнування, якій притаманні певні процеси. Один із них – чистка. Що це означає? Нам потрібно все переусвідомити і відпустити те, що нежиттєздатне. Причому це потрібно робити, абсолютно не розуміючи, що буде далі. Ніхто не зможе розповісти про майбутнє. Спочатку потрібно провести чистку, і тільки потім почнуть з'являтися якісь інсайти, ідеї, сенси. Бачення виникає як результат очищення. Тобто сподіваємося, що перейдемо і на наступну фазу – ініціації, зародження нового. Та це не точно.

Для більшості людей така практика дуже тривожна, адже вони не розуміють, як це – звільнитися, не знаючи, заради чого. Такі речі доступні людям, які мають навичку інтуїтивного відчуття і бачення. Вони можуть проводити чистку, навіть не маючи раціональних аргументів.

На жаль, я не можу стверджувати, що у нашому суспільстві таких людей багато і процес переосмислення запустився.

Що саме потрібно переосмислити?

Якщо говорити про людину, то потрібно переосмислити свою персональну історію (Хто я? Куди я? Навіщо я? У якій я країні? Яке моє майбутнє?).

А якщо дивитися на історичний аспект, то це все, що стосується нашої ідентичності (Хто ми? Навіщо ми?), що таке Україна, яка наша історія, що таке імперія, часткою якої ми були десятиріччями, тощо.

Що таке історія?

Історія – це презентація теперішнього нашого образу через образи минулого. По суті, історія підлаштовується під виправдання сьогодення. Ми потрапляємо у замкнене коло, адже історія сама себе виправдовує. Та це ж не історія, а лише наша розповідь про історію. Якщо глибше зануритися в історичні матеріали, то там можна знайти набагато більше того, про що нам розповідали колись як про ідеологічний варіант. Той ідеологічний варіант, який є в Україні, зовсім не життєздатний.

Розкажи більше про цей варіант історії.

Історію України написав Грушевський на початку ХХ століття. До нього цього не робив ніхто. У якомусь сенсі це був дуже героїчний вчинок, адже Грушевський написав історію окремого краю імперії. Так ніхто не думав, це було нечувано. Саме він створив історичне підґрунтя української ідентичності. Адже якщо у тебе є історія – значить, ти точно існуєш, у тебе є майбутнє.

Оскільки Грушевський був соціалістом, він і в історію України заклав суто соціалістичні ідеї. Він розділив українців на чотири групи. Основними були козаки та селяни. А інші дві – шляхту (тобто аристократію, без якої неможливий розвиток) і священників – він назвав зрадниками, адже вони працювали на імперію.

Відповідно, до цього часу в нашій основі лежать козацько-селянські принципи. Нам невідомі багато історичних фактів, які показують цінність українців.

Наприклад, ти знаєш, що Ярема Вишневецький, який був головним ворогом Богдана Хмельницького, насправді українець? Син Вишневецького став польським королем. А про те, що перший твір сучасною українською мовою «Енеїда» випущений ще до